

KURENDA

KURJI METROPOLITALNEJ WILEŃSKIEJ.

BEATISSIMUS PATER PIUS P. P. XI

in Consistorio Secreto die 24 iunii 1926 habito

METROPOLITANAE ECCLESIAE VILNENSI

praefecit

EXCELLENTISSIMUM, ILLUSTRISSIMUM AC REVERENDISSIMUM DOMINUM

ROMUALDUM JALBRZYKOWSKI,

hactenus Episcopum Łomżensem.

(A. A. S. 1. VII. 1926).

DOMINE, SALVUM FAC ANTISTITEM NOSTRUM!

EXCELLENTISSIMUS ARCHIEPISCOPUS
SEDEM METROPOLITANAM VILNENSEM
ASCENDET DIE 8 SEPTEMBRIS 1926.

Prot. Nr. 4207/26.

SACRA CONGREGATIO CONCILII.

BEATISSIME PATER

Archiepiscopus Vilnensis humillime a S. V. privilegium petit sanadi in radice confraternitates, quae ob infaustos sub occupatione Russiaca terminos temporum invalide ob defectum formae hucusque existebant, et privilegium delegandi sacerdotes ad adscribendos christifideles confraternitatibus et scapularibus.

S. Congregatio Concilii, attentis expositis, Archiepiscopo oratori benigne gratiam juxta preces per quinquennium impertita est, praevia sanatione quoad praeteritum.

Datum Romae, die 27 iulii 1926.

(—) *D. Card. Sbarretti*, Praefectus.

L. † S.

(—) *Julius ep. tit. Lampsacen.*, Secretarius.

Suprema Sacra Congregatio S. Officii.

DE CREMATIONE CADAVERUM.

Cadaverum cremationis praxi nonnullis in regionibus, posthabitis iteratis Sedis Apostolicae in contrarium declarationibus atque ordinationibus, in dies, ut relatum est, invalescente, ne tam gravis abusus, ubi iam obtinuit confirmetur aliove extendatur, Suprema haec Sacra Congregatio Sancti Officii muneris sui esse ducit locorum per orbem Ordinariorum hac super re attentionem denuo instantiusque, probante SSmo Domino Nostro excitare.

Et primo quidem, quum non pauci, etiam inter catholicos, barbarum hunc morem, nedum christianae sed et naturalis erga defunctorum corpora pietatis sensui constantique Ecclesiae, inde a primis eius initiis, disciplinae plane repugnantem, veluti unum e potioribus hodierni, ut aiunt, civilis progressus scientiaeque valetudinis tuendae meritis celebrare non dubitent; haec eadem Sacra Congregatio christiani gregis Pastores quam vehementissime hortatur ut concreditas sibi oves omnimodis edocendas curent hoc reapse consilio a christiani nominis hostibus cadaverum cremationem laudari ac propagari ut, animis a mortis consideratione speque corporum resurrectionis paulatim aversis, materialismo sternatur via. Quamvis igitur

cadaverum crematio, quippe non absolute mala, in extraordinariis rerum adiunctis, ex certa gravique boni publici ratione, permitti queat et revera permittatur; communiter tamen ac veluti ex regula ordinaria eidem operam vel favorem praestare, impium et scandalosum ideoque graviter illicitum esse nemo non videt; meritoque proinde a Summis Pontificibus pluries, novissime vero per recens editum Codicem iuris canonici (can. 1203 § 1) reprobata fuisse ac reprobari.

Ex quo etiam patet quod, etsi iuxta decretum diei 15 decembris 1876 (Collect. P. F., n. 1665) Ecclesiae ritus et suffragia non inhibeantur „quoties agatur de iis quorum corpora non propria ipsorum sed aliena voluntate cremationi subiiciuntur“; quum tamen id (ut in ipso decreto expresse adnotatur) eatenus valere tenendum sit, quatenus per opportunam declarationem „cremationem non propria defuncti sed aliena voluntate electam fuisse“ scandalum efficaciter removeri queat, sicubi specialia rerum temporumque adiuncta id sperare non sinant, funerum ecclesiasticorum hoc quoque in casu prohibitionem integram manere dubitari non potest.

Valde autem longe a veritate abesse, evidenter, dicendi sunt qui, ex speciosa ratione quod aliquem religionis actum defunctus, dum viveret, exercere solitus esset vel quod ultimo vitae momento pravam voluntatem forte retractare potuerit, licitum censent exsequias ecclesiasticas eidem, praesente cadavere, de more persolvere, licet hoc postea, ex propria ipsius defuncti dispositione, sit igni tradendum. Quum enim de hac coniectata retractione nihil certo constare queat, nullam ipsius in foro externo rationem haberi posse palam est.

Vix vero notatu dignum videtur, omnibus hisce in casibus in quibus non licet pro defuncto funebria ecclesiastica celebrare, ne licere quidem eius cineres sepultura ecclesiastica donare vel quomodocumque in coemeterio benedicto asservare; sed ad praescriptum canonis 1212 in separato loco esse reponendos. Quodsi forte civilis loci auctoritas, Ecclesiae infensa, vi contrarium exigat, ne desint sacerdotes ad quos spectat, qua par est animi fortitudine, huic apertae Ecclesiae iurium violationi obsistere, emissaque congrua protestatione, ab omni abstineant interventu. Tum, data occasione, praestantiam, utilitatem ac sublimem ecclesiasticae sepulturae significationem seu privatim seu publice praedicare ne cessent, ut fideles, Ecclesiae intentionem apprime edocti, a cremationis impietate deterreantur.

Et quoniam, denique, haec omnia ad optatum finem, nisi viribus unitis, haud facile erit deducere; mens est Sacrae Congregationis ut diversarum regionum ecclesiasticarum Sacrorum Antistites, si quanto res id exigat, penes proprium Metropolitanam convenientes, insimul exquirant, discutiant, statuunt quid ad rem magis opportunum in Domino iudicaverint; et de consiliis hac super re simul initis deque eorum executione atque effectu Sanctam Sedem deinde informant.

Datum Romae ex Aedibus Sancti Officii die 19 iunii 1924.

R. CARD. MERRY DEL VAL.

SACRA CONGREGATIO CONCILII.

LITTERAE CIRCULARES.

Ad omnes ordinarios, de sacerdotibus valetudinis vel rusticationis animique causa extra suam dioecesim se conferentibus.

Rme Domine uti Frater. Sacrae huic Congregationi exploratum est, sacerdotes quosdam, aestivis potissimum et autumnalibus temporibus, cum valetudinis causa rusticationem in montibus aut iuxta mare suscipiant, vel ad aquas salubritate praestantes proficiscantur, ut balneo vel potu utantur vixdum sacro peracto, reliquum diei tempus in voluptuariis conversationibus traducere, theatra, saltatorios ludos, cinematographa, quae vocant, et cetera huiusmodi spectacula adire, quae sacerdotis dignitatem prorsus dedecent. Nonnullos etiam, talari veste deposita, profanum omnino vestitum induere, ut magis liberi ac soluti evadant.

Huc accedit ut, ceteris etiam temporibus, sacerdotes non desint, qui huiusmodi libertati indulgendo, profanam sibi vestem induant quo urbes non noti invisant, et indecoris et haud honestis spectaculis intersint.

Ut autem gravissimum hoc detrimentum, pro facultate, reparetur, simulque praecaveatur ne huiusmodi sacerdotum numerus infelicitate increbrescat, ideoque morbus contagione pervulgetur, haec Sacra Congregatio Concilii dum postulat ut Ordinarii omnes in hanc rem mentem et animum diligentissime convertant, praescripta quae sequuntur servanda decrevit:

1. Sacerdotes qui e propria dioecesi, valetudinis causa, per aliquod tempus discedere cupiant, id Ordinario suo submitte petant, tempus pariter denuntiantes profectionis et reditus itemque loca, quo se conferre constituerunt.

2. Curent Ordinarii ut eas causas, quibus innixi sacerdotes facultatem discedendi e diocesibus postulaverint, accurate reputent ac decernant; postulantium mores vitaeque rationem prius diligenter perpendant et non nisi caute eiusmodi facultatem largiantur.

3) Exigant insuper ut sui sacerdotes semper eligant ea diversoria seu hospitia quae Dei administratos non dedecent.

4. Ordinarii praeterea horum sacerdotum nomina quantocius Curiae illius dioecesis renuntiant, quo iidem se conferent itemque significant cum tempus eisdem concessum, tum diversorium seu domum, in qua hospitio excipientur.

5. Itidem sacerdotes, cum ad locum pervenerint, ubi commorari cupiunt, quam primum Curiae illius loci se sistant, vel, pro rerum adiunctis, Vicarium foraneum sin minus parochum adeant, qui deinceps rem Ordinario suo referre debet.

6. a) Ordinarii autem locorum, quo sacerdotes valetudinis causa se conferre solent, sacerdotibus inibi commorantibus sedulo attenteque invigilent, vel per se vel per sacerdotes, quibus hoc peculiare munus demandaverint; et ad sacra facienda eos non admittant, nisi iis, quae supra diximus, praescriptis obtemperaverint.

b) Ut autem hi sacerdotes facilius in officio contineantur, opportunas poenas constituent quibus afficiantur si scandalum dederint, vel si quoquo modo aliquod egerint, quod sacerdotali munere indignum sit.

c) Comminari etiam possunt *suspensionem ipso facto incurrendam* si publica theatra, cinematographa, ludos saltatorios ceteraque huiusmodi spectacula adeant, vel si talarem vestem deponant.

d) Denique poenis, ad sacrorum canonum normam, hos ecclesiasticos reapse multent si huiusmodi praescriptis ceterisque Ecclesiae legibus non obtemperaverint.

e) Propriae istorum ecclesiasticorum Curiae rem diligenter referant, et, si opus fuerint, Sacrae etiam huic Congregationi.

7) Hac in causa, etiam quoad Religiosos, Ordinarii invigilent, poenasque, si deliquerint, ad sacrorum canonum normam decernant, eosque Superioribus maioribus denuntient.

Interim quo par est obsequio cuncta fausta Tibi a Domino adprecans permaneo.

Romae, ex Secretaria S. C. Concilii 1 iulii 1926.
Amplitudinis Tuae

Uti Frater
DONATUS Card. *SBARRETTI*,
Praefectus.

+ *IULIUS*, Episcopus tit. Lampsacensis, Secretarius.

SACRA COGREGATIO RITUUM

DUBIA

CIRCA GENERIS HUMANI CONSECRATIONEM SACRATISSIMO CORDI IESQ.

Sacrae Rituum Congregationi sequentia dubia pro opportuna solutione proponuntur:

Pius Papa X s. m. per Decretum generale Sacrae Congregationis Indulgentiarum, diei 22 augusti 1906, mandavit, ut singulis annis, die festo Sacratissimi Cordi Iesu, in omnibus parochialibus templis, nec non in illis in quibus idem festum agitur, coram Sanctissimo Sacramento publicae adorationi exposito, formula Consecrationis generis humani Sacratissimo Cordi Iesu recitaretur, additis Litaniis in honorem eiusdem Sacratissimi Cordis.

Sanctissimus autem Dominus noster Pius Papa XI per Litteras Encyclicas *Quas primas*, diei 11 decembris 1925, praecepit, ut postremo mensis octobris dominico die, in festo scilicet Domini nostri Iesu Christi Regis, generis humani Consecratio Sacratissimo Cordi Iesu quotannis renovetur, quam Pius Papa X s. m. singulis annis iterari iusserat, adhibita tamen Consecrationis formula, quam Sacra Rituum Congregatio per Epistolam diei 17 octobris 1925 ad Ordinarios transmisit, ut die 31 decembris eiusdem anni recitaretur.

Hinc quaeritur:

I. An etiam in festo Sacratissimi Cordis Iesu peragenda sit consecratio generis humani, et in casu affirmativo quaenam formula adhibenda sit?

II. An in festo Domini nostri Iesu Christi Regis, praeter Consecrationis formulam, recitandae sint Litaniae de Sacro Corde Iesu?

Et Sacra eadem Congregatio, audito specialis Commissionis voto, propositis dubiis respondendum censuit.

Ad I. Quoad primam partem: *Ad libitum*; quoad secundam partem: adhibenda est formula per Epistolam diei 17 octobris 1925 ab hac Sacra Congregatione ad Ordinarios transmissa.

Ad II. *Affirmative*.

Atque, approbante Ssmo Domino nostro Pio Papa XI, ita rescripsit atque declaravit, Die 28 aprilis 1926.

† A. CARD. VICO, Ep. Portuen. et S. Rufinae,
S. R. C. *Praefectus*.

Angelus Mariani, *Secretarius*.

L. † S.

N A G P O R E N.

CIRCA CALENDARIUM PROPRIUM RELIGIOSARUM CONGREGATIONUM

D U B I A

Rmus Dnus Episcopus Nagporensis sacrorum rituum Congregationi reverenter exposuit sequentia, nimirum:

In decreto S. R. C. diei 28 februarii 1914 ad II, circa Festa localia quae a Religiosis recoli debent, legitur: „Congregationes seu Instituta utriusque sexus a S. Sede approbata et sub regimine unius praesidis generalis constituta, si ad recitationem Officii divini teneantur, proprium pariter habeant Calendarium“.

Quaeritur:

I. An per Congregationes seu Instituta supradicta intelligantur etiam Congregationes clericorum qui divini officii recitatione non obligantur nisi ob receptos ordines sacros seu maiores?

II. An qui pertinent ad praefatas Congregationes seu Instituta, Orationi *A cunctis* addere valeant nomen Patroni praecipui propriae Religionis, in ecclesia ubi Missam celebrant, post recitatum nomen Sancti titularis eiusdem ecclesiae?

III. An sacerdotes dictae Congregationis seu Instituti habentis Calendarium proprium, et qui, ubi rectores et capellani regulariter addicti sunt sacro ministerio alicuius ecclesiae seu sacelli, teneantur recolere *cum octava* Sanctum titularem et dedicationem ecclesiae cathedralis nec non Patronum principalem loci seu dioecesis?

Et sacra eadem Congregatio exquisito atque audito specialis Commissionis suffragio, re sedulo perpensa, rescribendum censuit.

Ad I. *Affirmative* in omnibus.

Ad II. *Negative* sine speciali Indulto Apostolico.

Ad III. *Negative*; seu sine octava, iuxta Rubricas.
Atque ita rescripsit ac declaravit, die 14 maii 1926.

† A. CARD. VICO, Ep. Portuen. et S. Rufinae
S. R. C. *Praefectus*.

Angelus Mariani, *Secretarius*.

L. † S.

SACRA ROMANA ROTA.

VARSAVIEN.

SEPARATIONIS (BUŁHAK HUTTEN-CZAPSKA).

Cum ignoretur locus actualis commorationis Comitissae Iosephae Hedvigis Bułhak, natae Hutten-Czapska, in causa conventae, eandem citamus ad comparandum, sive per se sive per Procuratorem legitime constitutum, in sede Tribunalis S. R. Rotae (Roma, via della Dataria 94) die 8 novembris 1926 hora 10 ad concordandum de dubio disputando vel infrascripto subscribendum, et ad diem designandam qua habebitur Turnus rotalis pro causae definitione:

An constet de causis separationis perpetuae quoad thorum, mensam et habitationem?

Ordinarii locorum, parochi, sacerdotes et fideles quicumque notitiam habentes de loco commorationis praedictae Comitissae Iosephae Hedvigis Bułhak, natae Hutten Czapska, curare debent ut de hac edictali citatione ipse moneatur.

L. † S.

F. MORANO,
Ponens.

Ex Cancellaria Tribunalis S. R. Rotae, die 15 iulii 1926.

Ioannes Ladelci,
Notarius.

INSTRUKCJA

w sprawie opieki nad kościelnymi zabytkami sztuki i kultury
w Archidiecezji Wileńskiej.

Zgodnie z art XIV konkordatu z dnia 10 lutego 1925 r. oraz rozporządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 19 grudnia 1925 r. (Dz. Ust. Nr. 6 z dnia 20 I. 1926) utworzona została Komisja Mieszana Konserwatorska, której zadaniem jest wykonywanie opieki nad *ruchomymi zabytkami sztuki i kultury*, znajdującymi się w katolickich kościołach i lokalach kościelnych.

I. Za zabytki *ruchome* uważa się przedmioty związane z przeznaczeniem budynku (ołtarze, ambony, chrzcielnice, stalle, ławy, pomniki, nagrobki, trumny w grobach kościelnych wraz z wartościami, epitafja, wota, tablice, szaty i naczynia obrzędowe, dzwony i t. p.) oraz kolekcje, przechowywane w skarbcach, w składach świątyń, dzieła sztuki jak obrazy, rzeźby, ryciny, dzieła sztuki zdobniczej, medale, pieczęcie, druki, oprawy ksiąg, archiwalja, i rękopisy co najmniej 50 lat mające.

Zabytki objęte inwentarzem diecezjalnym, który należy sporządzić według załączonego wzoru, pozostają pod opieką rektorów kościołów lub przełożonych instytucyj, do których przedmioty te należą. Podlegają one perjodycznej kontroli Komisji Mieszanej Konserwatorskiej lub delegowanych przez nią ekspertów.

Zabytki *ruchome* kościelne nie mogą być niszczone, usuwane, sprzedawane, zamieniane, przerabiane, odnawiane lub rekonstruowane bez pozwolenia Komisji Mieszanej Konserwatorskiej. Przewożenie wymienionych zabytków na wystawy publiczne wymaga również pozwolenia Komisji. Roboty mające na celu przerabianie, odnawianie lub rekonstrukcję przedmiotów zabytkowych, podlegają kontroli Komisji Mieszanej. Koszty konserwacji zabytków kościelnych ponoszą instytucje będące ich właścicielami z ewentualną pomocą ze Skarbu Państwa. Restauracja obrazów, objętych diecezjalnym inwentarzem zabytków, wymaga osobnego pisemnego pozwolenia Ordynariusza.

II. Wszystkie zabytki *nieruchome* t. j. budowle zarówno murowane jak drewniane, dochowane w całości lub w części (prezbiterja, kaplice, wieże, bramy, portale, kolumny, kominki i t. p.) zarówno jak i luźno stojące: pomniki, nagrobki, kapliczki, figury, krzyże i t. p. podlegają opiece władz państwowych (konserwatorów) zgodnie z dekretem o opiece nad

WZÓR INWENTARZA ZABYT

Nr	Miejscowość	Powiat	Kościół pod wezwaniem	PRZEDMIOT	Wymiary (centymtr.)
1	Janowce	Adampolski	św. Anny parafj.	Obraz ołtarzowy	240—125
2	"	"	św. Anny na strychu	Figura rzeźbiona	85
3	"	"	św. Anny w zakrystji	Szafa na aparaty i bieliznę kościelną	250—120

zabytkami sztuki i kultury z dnia 31. X. 1918 (Dz. Pr. Nr. 16, z dn. 8. XI. 1918) wzgl. dekretu w przedmiocie ochrony zabytków sztuki i kultury z dnia 15. IX. 1921 (Dz. Urz. T. K. R. № 31/41 z dnia 30. IX. 1921).

Zabytki nieruchome nie mogą być niszczone, burzone, przerabiane, odnawiane, rekonstruowane, zdobione lub uzupełniane (nawet instalacjami) bez uprzedniego pozwolenia odpowiedniej władzy konserwatorskiej. Takież pozwolenie nieodzowne jest przy wszelkich zmianach, zamierzonych w najbliższym otoczeniu ważniejszych zabytków nieruchomych.

Wykonanie wszelkich robót, dotyczących zabytków nieruchomych, podlega kontroli konserwatora, w którego okręgu znajduje się dany zabytek. Konserwator ma prawo wstrzymania robót, wykonanych bez pozwolenia lub niewłaściwie.

Każdy właściciel zabytku nieruchomego jest obowiązany utrzymywać go w stopniu niezbędnym dla zabezpieczenia jego istnienia. Rząd, jeżeli są ku temu wyjątkowe powody, może dopomagać właścicielowi do utrzymania zabytku.

Winni przekroczenia przepisów cyt. dekretów ulegną w drodze sądowej karze do 3-ch miesięcy aresztu oraz, w razie zniszczenia zabytku lub zmniejszenia jego wartości wskutek uszkodzenia, grzywnie równającej się wartości zniszczonego przedmiotu lub zmniejszeniu jego wartości wskutek uszkodzenia.

Wszelkie sprawy związane z opieką nad zabytkami ruchomymi należy skierowywać do Mieszanej Komisji Konserwatorskiej (Wilno, Kurja Metropolitalna), wszelkie zaś sprawy dotyczące zabytków nieruchomych (budynków kościelnych) do Urzędu Wojewódzkiego, Oddziału Sztuki, w Wilnie (Magdaleny 2), gdzie urzęduje Konserwator, obejmujący swą działalnością Województwo Wileńskie i Nowogródzkie.

KÓW SZTUKI I KULTURY.

Materiał	O p i s	Wiek	Stan zachowania	U W A G I
Olejny na płótnie	św. Anna z Matką Boską na tle architektury	XVII	Dobry	Przeniesiony z Inksinowa w r. 1863
Drewniana polichromowana	Dobry Pasterz z Barankiem	? Robota prymitywna	Złamana noga	
Jesion inkrustowany	Dwuskrzydłowa szuflada wewnątrz	XVIII	Dobry	Dar ks. Radziwiłła

**MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
— i —
OŚWIECENIA PUBLICZNEGO**

Warszawa, dn. 4.VI. 1926 r.

Nr. II-1510/26.

W sprawie kwalifikacyj zawodowych duchownych katolickich do nauczania religii w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach państwowych i prywatnych.

*Do
wszystkich Kuratorów Okręgów
Szkolnych, Województwa Śląskie-
go i Wizytatora Liceum Krzemie-
nieckiego.*

Rozporządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 10 grudnia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 131, poz. 938 z dnia 31 grudnia 1925 r.) określone zostały, zgodnie z konkordatem, kwalifikacje zawodowe do nauczania religii katolickiej w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich państwowych i prywatnych.

Równocześnie z dniem ogłoszenia tego rozporządzenia straciło moc obowiązującą rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z 24 marca 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 39, poz. 246).

Wobec tego Ministerstwo oznajmia, iż kapłanom katolickim nie będą wydawane osobne dyplomy na nauczycieli religii katolickiej w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich.

Przesłane przez Kuratorja do Ministerstwa dokumenty ks. prefektów celem wydania im dyplomów na nauczycieli religii katolickiej w szkołach średnich lub seminarjach będą zwrócone Kuratorjom.

Do kompetencji właściwych Kuratorów Okręgów Szkolnych należeć będzie odtąd stwierdzenie, czy duchowni nauczyciele religii katolickiej posiadają kwalifikacje zawodowe do nauczania religii w szkołach średnich ogólnokształcących, seminarjach nauczycielskich państwowych i prywatnych, określone w § 1 rozporządzenia z 10 grudnia 1925 r.

Kuratorja wyznaczą księżom prefektom szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich posiadającym kwalifikacje określone rozporządzeniem z 10 grudnia 1925 r. pobory od dnia 1 stycznia 1926 roku w myśl art. 31 ustawy z 9-X. 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 929) t. j. takie, jakie otrzymują nauczyciele kwalifikowani, przyczem w aktach osobowych należy zaznaczyć, iż dany ks. prefekt jest nauczycielem wykwalifikowanym.

W końcu Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wyjaśnia, że rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 10 grudnia 1925 roku (Dz. U. R. P. Nr. 131, poz. 938 z dnia 31 grudnia 1925 r.), oraz niniejszy okólnik, zgodnie z § 13 konkordatu odnosi się do księży katolickich wszystkich obrządków: rzymsko-katolickiego, grecko-katolickiego, ormiańsko-katolickiego.

Kierownik Ministerstwa
(—) J. Mikułowski-Pomorski.

**KURATORJUM
OKRĘGU SZKOLNEGO
WILEŃSKIEGO**

Do

Wikarjatu Kapitulnego Wileńskiego

w Wilnie.

Wilno, dnia 1 czerwca 1926 r.

L. I-12930/26.

W sprawie nauki religii w publ.
szk. powszechnych.

Kuratorjum zawiadamia, że przyjęło do wiadomości pismo Wikarjatu Kapitulnego z dn. 12-VI. 1926 r. Nr. 2127*), z tem jednak zastrzeżeniem, że zawiadomienia o przeszkodach uniemożliwiających odbycie lekcji, winni Duszpasterze przedkładać właściwym Inspektorom Szkolnym za pośrednictwem kierowników szkół najdalej w ciągu trzech dni od każdorazowej przerwy w zajęciach.

Takie postawienie sprawy jest konieczne zarówno ze względu na ogólne przepisy, obowiązujące wszystkich nauczycieli, jak również i ze względu na dobro szkoły. Zawiadomienia, przesłane bezpośrednio, musiałby Inspektor Szkolny — stosownie do obowiązujących przepisów — zwracać kierownikom szkół do zaopiniowania, co byłoby niewskazanem. Kuratorjum zeznacza przytem, że uważa za najbardziej pożądane, by Duszpasterze, w miarę możliwości, wcześniej zawiadamiali o mającej nastąpić przerwie w nauce religii, co ewentualnie dałoby możliwość zarządzenia zastępstwa.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) Dr. A. Ryniewicz.

Powyższe Ordynarjat podaje do wiadomości Duchowieństwa.

*) Kurenda Nr. 6, str. 120.

**MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH
— i —
OŚWIECENIA PUBLICZNEGO**

Warszawa dnia 10 kwietnia 1926 r.

W sprawie leczenia osób duchownych na koszt Państwa.

Celem posiadania dokładnej ewidencji osób duchownych, odbywających kurację w szpitalach komunalnych na koszt państwa, Ministerstwo zażądało od Magistratu m. Warszawy przedstawienia wykazu wymienionych osób.

Z nadesłanego przez Magistrat m. st. Warszawy wykazu okazało się, iż pewna kategoria osób duchownych, która przebywała lub przebywa w szpitalach komunalnych, przyjęta była bez dowodów, inna zaś na mocy

zaświadczeń, wydawanych przez władze duchowne, pewna ilość na mocy odezw tych władz i zresztą ostatnia kategoria, a mianowicie: księża prefekci, na podstawie legitymacyj, wystawionych przez Kuratora.

Stwierdzając taki stan rzeczy w dziedzinie, w której wydatki pokrywane są ze Skarbu Państwa, Ministerstwo uważa za konieczne ustalenie pewnego trybu postępowania, któryby uzależnił przyjmowanie na koszt państwa chorych osób duchownych do szpitali zarówno komunalnych, jak i państwowych, 1) od umotywowanego w każdym poszczególnym wypadku wniosku władz duchownych i 2) od poprzedniego porozumienia się tych władz w każdym wypadku z Ministerstwem W. R. i O. P.

Powyższy tryb postępowania uniemożliwiłby kurację na koszt państwa osób, za które wymienione władze mogłyby nie brać odpowiedzialności i których sprawy nie chciały popierać, pozatem zaś ułatwi Ministerstwu kontrolowanie, czy omawiane wydatki na cele szpitalne są ponoszone przez Skarb Państwa racjonalnie, oraz czy przeznaczone na ten cel kredyty wystarczą na pokrywanie zobowiązań, któreby Ministerstwo zaciągało wobec organów szpitalnych, wyrażając swą zgodę na umieszczenie poszczególnych osób duchownych do szpitali na koszt państwa. Ostatni z przytoczonych względów zmusza Ministerstwo do zaznaczenia, iż kredyty na kurację duchowieństwa czerpane są z funduszy, przewidzianych w dz. VII, zał. A. do Konkordatu. Z funduszu tego, wynoszącego 45,500 zł. Ministerstwo musi pokrywać oprócz kosztów szpitalnych również szereg innych wydatków wyznaniowych, na cele przeto kuracyjne w całym państwie może być przeznaczone z wymienionej sumy w przybliżeniu 25,000 zł. rocznie. Wobec możliwości dysponowania przez Ministerstwo na cele szpitalne tak ograniczonymi kredytami winno być zrozumiałe, dlaczego, przy zasadniczo przychylnem zawsze traktowaniu wniosków władz zainteresowanych, praktycznie Ministerstwo zmuszone jednak będzie przy rozpatrywaniu oraz uwzględnianiu tych wniosków stosować wielką oględność, aby nie przekroczyć granic możliwych wydatków.

Wykonanie powyższych zasad konkretnie przedstawia się w sposób następujący:

1. W każdym poszczególnym wypadku, gdy zajdzie konieczność odbicia przez osoby duchowne kuracji w szpitalach komunalnych lub państwowych na koszt Państwa, władze duchowne przed wysyłaniem ich na kurację wystąpią do Ministerstwa W. R. i O. P. z wnioskiem, co do konieczności przeprowadzenia przez chorą osobę duchowną kuracji, wskazany będzie szpital i przewidywany czas pobytu w nim. Wnioski winny być zaopatrzone w orzeczenie lekarskie.

Wszystkie wnioski, odpowiadające powyższym wymaganiom, Ministerstwo będzie traktowało jako nagłe.

2. W wypadkach, nie cierpiących zwłoki i nakazujących natychmiastowe udanie się chorych na kurację, może być w drodze wyjątku dopuszczone wysyłanie ich do szpitali bez uprzedniego porozumienia się z Ministerstwem. Winno ono być wszakże jednocześnie o tem powiadomione oraz poinformowane o szczegółach, jak wyżej przy wnioskach.

3. W wypadkach normalnych, przewidzianych wyżej w p. 1., Ministerstwo będzie powiadamiało Kurję o swej decyzji, odpis jej zaś wysyłało do tego szpitala lub zakładu, który wymieniony będzie we wniosku. W omawianych wypadkach osoby duchowne będą przyjmowane do szpitali

etc. na podstawie zarówno posiadanych przez nie powiadomienia Ministerstwa, jak i przedstawionych przez osoby zainteresowane pism Ministerstwa do Kurji (lub ich kopji, uwierzytelnionych przez Kurję), oraz odezwę władz duchownych do szpitali w sprawie przyjęcie danej osoby na kurację. Chory winien pozatem posiadać wystawiony przez swą władzę dowód osobisty.

4. W wypadkach nagłych (cf. p. 2), władze duchowne w odezwach swych do szpitali winni powoływać się, celem usprawiedliwienia braku decyzji Ministerstwa, na p. 2 niniejszego okólnika, oraz wedle możliwości dołączać orzeczenie lekarskie.

5. Gdy sprawa dotyczy osoby zakonnej, tryb postępowania pozostaje jednakowy, z tą jedynie różnicą, że władza porozumiewająca się z Ministerstwem oraz ze szpitalem może być zarówno władza diecezjalna, jak i zakonna lub klasztorna.

6. Przepisy powyższe nie dotyczą udzielania pomocy lekarskiej etatowym prefektom publicznym szkół powszechnych, preparand nauczycielskich, szkół ćwiczeń, seminarjów nauczycielskich i szkół średnich ogólnokształcących, ponieważ do nich mają zastosowanie przepisy, zawarte w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 2 lipca 1924 r. o państwowej pomocy lekarskiej dla funkcjonariuszów państwowych, sędziów i prokuratorów, ich rodzin oraz emerytów (Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 723).

O sprawie, poruszonej w p. 5, zechce Kurja powiadomić władze zakonne, znajdujące się na terenie diecezji.

Odpis powyższego okólnika przesyła się Magistratowi m. st. Warszawy oraz Kuratorjom Okręgów Szkolnych w b. zaborze rosyjskim.

Minister (—) St. Grabski.

Pomoc państwowa przy wykonywaniu postanowień i dekretów kościelnych.

Pomoc państwowa przy wykonywaniu postanowień i dekretów kościelnych. Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 23 marca 1926 r. w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych, w sprawie udzielania pomocy państwowej przy wykonywaniu postanowień i dekretów kościelnych. (Dz. Ustaw Rzp. Pol. Nr. 44 ex 1926 poz. 271).

Na podstawie art. 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 1925 r. o zatwierdzeniu układu ze Stolicą Apostolską, określającego stosunek Państwa się Kościoła rzymsko-katolickiego (Dz. U. R. p. Nr. 47, poz. 324), zarządza do co następuje:

§ 1. Władze państwowe powołane są do udzielenia pomocy, przy wykonaniu postanowień i dekretów kościelnych na żądanie władzy kościelnej, tylko w sprawach, objętych w art. IV Konkordatu, zawartego pomiędzy Stolicą Apostolską a Rzeczpospolitą Polską (Dz. U. R. P. z r. 1925, Nr. 72, poz. 501).

§ 2. W wypadkach wskazanych pod literą a art. IV Konkordatu, właściwa władza kościelna, zamierzająca korzystać z pomocy państwowej przy wykonywaniu swoich dekretów, może zwrócić się z odpowiedniem

żądaniem do właściwego urzędu wojewódzkiego, t. j. tej miejscowości, w której przebywa osoba duchowna, dotknięta dekretem kościelnym względnie w której znajduje się beneficjum, o ile chodzi o pozbawienie beneficjum.

W sprawach objętych punktami b i c art. IV Konkordatu odpowiednia władza kościelna może się zwracać do właściwej władzy państw., wskazanej w poszczególnych ustawach państwowych, dotyczących danych spraw. Jeżeli te ustawy nie zawierają pod tym względem wyraźnych wskazań, odpowiednia władza kościelna zwraca się za pośrednictwem swej władzy diecezjalnej do urzędu wojewódzkiego.

§ 3. Władza kościelna, zamierzająca korzystać z państwowej pomocy, przesyła do odpowiedniej władzy państwowej, pisemne żądane, które zawierać winno: treściwe przedstawienie faktów, będących powodem tego żądania; stwierdzenie wydania odpowiedniej decyzji lub dekretu; wreszcie konkluzję, która wskaże, co ma być osiągnięte przy zastosowaniu pomocy państwowej.

§ 4. Władza państwowa, której złożone zostało żądanie udzielenia pomocy do wykonania postanowienia lub dekretu kościelnego, rozważy i zdecyduje, jakie prawne środki mają być w danym wypadku zastosowane, oraz wyda bezzwłocznie odpowiednie zarządzenia i powiadomi o nich władzę kościelną najdalej do dnia 14.

§ 5. O ile względy na utrzymanie porządku publicznego nie będą wymagały bezzwłocznego wkroczenia władz bezpieczeństwa, władza państwowa wezwie osoby dotknięte postanowieniami, lub dekretami kościelnymi, przewidzianymi w art. V a Konkordatu, do ich wykonania w terminie określonym, nie dłuższym niż dni 14, a po bezskutecznym upływie tego terminu przystąpi do przymusowego wykonania tego zarządzenia. Zażalenia, wniesione przeciwko tym zarządzeniom, nie mają mocy wstrzymującej.

§ 6. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

St. Grabski.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego.

Wł. Raczkiewicz.

Minister Spraw Wewnętrznych.

Zawieranie związków małżeńskich przez poborowych.

Zostało stwierdzone, iż poszczególni duchowni wszystkich wyznań udzielają ślubów osobom, obowiązany do służby wojskowej, nie żądając uprzednio od nich przedłożenia zezwolenia odnośnej władzy wojskowej (P. K. U.). Wobec tego, że stan ten jest sprzeczny z wymaganiami art. 82 i 83 Ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej z dnia 23-III. 1924 roku (Dz. Ust. Nr. 61, poz. 609) i § § 545, 546 Rozporządzenia wykonawczego do tejże Ustawy z dnia 21-III. r. 1925 (Dz. Ust. Nr. 37, poz. 253) w myśl których, osoby, podlegające obowiązkowi służby wojskowej od chwili ukończenia 18 lat życia aż do chwili ostatecznego określenia stosunku do służby wojskowej, o ile chcą zawrzeć związek małżeński, muszą uzyskać zgodę odnośnej P. K. U. w drodze, przewidzianej w § 549 wspomnianego Rozporządzenia Wykonawczego, jak również jest dowodem

nieprzestrzegania przez poszczególnych duchownych i ludność wspomnianych przepisów — zechce Pan Starosta (Komisarz Rządu) baczyć, aby przepisy te były ściśle przestrzegane. Winnych niezachowania tych przepisów należy pociągnąć do odpowiedzialności w trybie karno-administracyjnym w myśl art. 98 Ustawy wojskowej.

(—) O. Malinowski
w. z. Wojewoda.

EPISCOPUS
LUCEORIENSIS

Łuck, dn. 22 czerwca 1926 r.

Wasza Ekscelencjo!

Ks. Jan Świdorski w Winnicy, Wikariusz Generalny na diecezję Kamieniecką w Rosji Sowieckiej, przesłał mi fotografię murów czeczelnickiego kościoła, słynącego na szeroką okolicę jako miejsce cudami wstawione, z gorącą prośbą, żebym przyszedł z pomocą w odremontowaniu tej wspańskiej świątyni ku pożytkowi dusznemu wiernych, mimo represyj bolszewickich nad wyraz chętnie garnących się do rzeczy Bożych.

Zwracam się do Waszej Ekscelencji z prośbą, żeby zechciał łaskawie zarządzić w swej diecezji zbiórkę dobrowolnych ofiar na remont omawianego kościoła.

Najdobroćliwszy Bóg za przyjęcie z pomocą nieszczęśliwej braci, wystawionej na najzacieklesze ataki bezbożności, niewątpliwie stokrotnie wynagrodzi diecezjanom Waszej Ekscelencji obfitszem zlewaniem łask i darów swej szczodroblewości.

Uzbierane datki najpokorniej proszę zlecić przesłać na ręce Jego Ekscelencji Najprzewielebniejszego Ks. Arcybiskupa L. Lauri, Nuncjusza Apostolskiego w Warszawie.

Łączę wyrazy czci
† A. Szelązek, Bp.

Polecamy sprawę powyższą ofiarności Duchowieństwa i Wiernych. Składki zebrane należy przez X. X. Dziekanów przesłać do Kurji.

(—) Kazimierz, Bp.
Wik. Kap. Wil.

Poleca się WW. XX. Proboszczom i Rektorom Kościołów w archidiecezji, aby składki, zebrane w niedzielę 3-X. b. r., przesłali do Kurji w ciągu tygodnia na odbudowę bazyliki franciszkańskiej w Assyżu.

Ordynarjat poleca WW. XX. Proboszczom, by się nie zwracali do Ministerstwa W. R. i O. P. z podaniami o zatwierdzanie uchwał parafjalnych w sprawach zbierania przymusowych składek na budowę i remont kościołów i budynków beneficjalnych.

Ordynarjat zaleca WW. XX. Proboszczom, mającym budować organy, by się zgłaszali do firm krajowych.

1-X. br. w Krakowie przy Wydziale Rolniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego rozpoczynają się wykłady Wyższego Naukowego Kursu Spółdzielczego.

Akademicka Solidacja Marjańska w Krakowie składa podziękowanie za okazanie pomocy pieniężnej tym wszystkim, którzy się przyczynili do budowy domu sodalicyjnego, oraz prosi o dalsze składki.

P R E C E D E N C J A .

Patryarcha ma pierwszeństwo przed prymasem, prymas przed arcybiskupem, arcybiskup przed biskupem (kan. 280); jednak biskup diecezjalny w swej diecezji ma pierwszeństwo przed biskupami i arcybiskupami z wyjątkiem kardynałów, legatów papieskich i swego metropolity, którym pierwszeństwa ustępuje (kan. 347).

Po za biskupami pierwszeństwo mają: 1-o protonotarjusze rzeczywiści (patricipantes); 2-o wikariusz generalny (kan. 347 § 1); 3-o kapituła katedralna in gremio t. j. gdy występuje co najmniej 3 członków kapituły imieniem kapituły; kapituła katedralna in gremio ma pierwszeństwo nawet w samej kolegiacie przed kapitułą kolegiacką; *przy uczestnictwie innych kapituł, kapituła katedralna w obrębie swej diecezji ma pierwszeństwo przed wszystkimi kapitułami*; 4-o opaci; 5-o protonotarjusze nadliczbowi; 6-o protonotarjusze ad instar; 7-o jenerałowie zakonów; 8-o prałaci domowi papiescy; 9-o kapituła kolegiaty in gremio; 10-o protonotarjusze honorowi; 11-o prałaci katedralni pojedynczo występujący; 12-o prałaci kolegiaccy pojedynczy; 13-o kanonicy katedralni pojedynczo; 14-o kanonicy kolegiaccy pojedynczo; 15-o dziekani (kan. 450 § 2); 16-o proboszczowie miasta biskupiego; 17-o proboszczowie z poza miasta biskupiego. *Proboszcz w swej parafji ma pierwszeństwo przed protonotarjuszami honorowymi a więc i przed kanonikami nawet katedralnymi pojedynczymi, chyba że kanonik w ubraniu kanonickiem, towarzyszy biskupowi Ordynarjuszowi. Proboszczowie poza swoją parafją, jeżeli występują jako proboszczowie mają pierw-*

szeństwo przed innymi kapłanami, nawet kapłanami we własnym ich kościele (de Herdt Praxis Caer. ep. t. I str. 183); 18-o beneficjaci mniejsi np. rektorowie kościołów; 19-o kapłani nie beneficjaci; 20-o djakoni, sub-djakoni, klerycy. (Eph. lit. 1906 p. 713 art. Piacenzy). Z powyższego wyliczenia widać, że przepisy prawne i liturgiczne nie obejmują wszystkich poszczególnych osób, pozostają pewne luki, to też prawo przekazuje Ordynariuszom określenia precedencji na podstawie zasad prawnych, zwyczajów miejscowych i obowiązków zleconych pewnym osobom, jako też doraźne rozstrzyganie wszelkich na tem tle wynikających sporów nie tylko między duchowieństwem świeckiem, lecz i zakonem nawet wyjętem (kan. 106).

Na tej zasadzie opierają się, dekrety, wydawane przez Ordynariuszy na Synodach, przepisujące porządek uczestnictwa i zastrzegające, że zajmowanie pewnego miejsca podczas Synodu nie daje uczestnikowi prawa do pierwszeństwa. Na podstawie tych zasad możemy uzupełnić luki, przyznając precedencję z racji ubioru przed dziekanami t. j. *między n. 14 a 15 wszystkim, którzy występują w ubiorach chórowych prałatów lub kanoników a więc w mucetach, mantoletach, mantellone lub espozyturach*; i z racji obowiązku pełnionego członkom kurji metropolitalnej, fakultetu teologicznego i Seminarjum, albowiem dziekani mają pierwszeństwo z racji swego urzędu przed duchowieństwem parafjalnem.

Duchowieństwo świeckie ma pierwszeństwo przed zakonem nawet w kościele zakonnym. Precedencję między zakonami, występującymi gremjalnie, reguluje prawo w kanonie 491 zawarte: a) zakony kleryckie przed zakonami laickimi; b) kanonicy regularni przed mnichami (zakonami kontemplacyjnymi), c) mnisi przed innymi zakonnikami (regularnymi), d) zakonnicy przed zgromadzeniami zakonnymi, e) zgromadzenia zakonne na prawie papieskim przed zgromadzeniami na prawie diecezjalnem. 22-o Bractwa. Pierwszeństwo między bractwami, występującymi gremjalnie pod swym sztandarem reguluje, kanon 701; mianowicie: a) trzecie zakony - tercjarstwa, b) arcybractwa, c) bractwa, d) związki pobożne pierwotne, e) inne stowarzyszenia pobożne (sodalicje). Bractwo Najśw. Sakramentu na procesji z Najśw. Sakramentem ma pierwszeństwo przed arcybractwami.

(„Wiad. Arch. Warsz.“)

Pewien autor artykułu, podanego w jednym z pism diecezjalnych, utrzymuje, że u nas powinien się przyjąć zwyczaj tytułowania prałatem tylko protonotarjuszów i prałatów domowych nie zaś szambelanów i kapelanów papieskich, gdyż tym przysługuje tylko tytuł *monsignore* a to na mocy zwyczaju, przyjętego w Rzymie, gdzie prałatami tytułują jakoby tylko protonotarjuszów i prałatów domowych.

W Rzymie wszystkich, należących do Familia Pontificia, tytułują zwykle nie prałatami, lecz monsiniorami. Tak tytułują również Biskupów. Tytuł *monsignore* jest tytułem ogólnym, przysługującym zarówno protonotarjuszom apostolskim (Pius VII, Const. „Cum innumer“, 15-XII. 1818) i prałatom papieskim (Moroni, Dizionar, vol. LV, p. 147) jak też kapelanom papieskim i szambelanom. Widzimy zresztą to z dyplomów nominacyjnych.

Aloysius Trombetta („De Iuribus et Privilegiis Praelatorum Romanae Curiae, Surrenti“, 1906, p. 147) nazywa bez różnicy prałatami: protonotariuszów, prałatów domowych, szambelanów i kapelanów papieskich.

Vermeersch (Epitome Iuris Canonici, Romae, 1924 t. 1, pag. 228) mówi, że prałatów domowych nazywa się „*prelati di mantelletta*“ a szambelanów — „*prelati di mantellone*“, wymieniając zaś kapelanów, powiada: „*Capellani — alii titulum praelaticum, alii nullum habent*“.

Jeżeli więc koniu de Familia Pontificia przysługuje tytuł *monsignore*, przysługuje też nazwa prałata.

N O M I N A C J E.

Ks. Borsuk Wincenty, prefekt w Wawiórcie, naznaczony na wikarego do Widz.

Ks. Brukwicki Piotr, proboszcz w Belmoncie, naznaczony na proboszcza do Dryświat.

Ks. Budziłas Norbert, wikariusz daugieliski, mianowany wikariuszem do Koleśnik.

Ks. Dalinkiewicz Michał, wikariusz miorski, mianowany prefektem szkół powszechnych w Głębokiem.

Ks. Janczaruk Stanisław, wikariusz białostocki, naznaczony na proboszcza do Klimówki.

Ks. Januszewicz Jerzy naznaczony na wikarego do Trok.

Ks. Malawski Władysław (diecezji Mohylewskiej) naznaczony na proboszcza do Wołkowyska Centralnego.

Ks. Micas Aleksander, wikariusz święciański, mianowany proboszczem w Łyngmianach.

Ks. Nowicki Władysław, wikariusz z Krzemienicy, mianowany wikariuszem w Wołkowysku.

Ks. Ostrejko Józef tymczasowo przeszedł do diecezji Pińskiej.

Ks. Radziwon Albin (diec. Mohylewskiej), prefekt i wikariusz w Głębokiem, mianowany wikariuszem w Białymstoku przy kośc. Wniebowzięcia N. M. P.

Ks. Ryłło Teodor (z diecezji Pińskiej) naznaczony na proboszcza do Sielawicz.

Ks. Sokołowski Franciszek, kan. hon., mianowany rektorem kaplicy w Oranach.

Ks. Szymkiewicz Michał, wikariusz wołkowyski, mianowany proboszczem w Podorosku.

Ks. Troska Ignacy naznaczony na prefekta do Borodzienicz.

Ks. Węckiewicz Piotr, wikariusz w Łuczaju, mianowany wikariuszem w Duniłowiczach.

Ks. Woronowicz Władysław, wikariusz w Widadach, naznaczony na proboszcza do Dubrowy.

Ks. Wróblewski Bolesław naznaczony na prefekta do Trzciannego.

Ks. Żejdis Zygmunt przeniesiony z Koleśnik na wikariusza do Zdzięcioła.

Z M A R L I:

Ks. Autuchiewicz Augustyn, proboszcz w Klimówce. 11. VII. 1926.

Ks. Kulikowski Andrzej-Jan, Archidiecezji Ryskiej. 30. VII. 1926.

Ks. Ławrynowicz Zygmunt, mansjonarz w Białymstoku. 22. VII. 1926.

Ks. Michałowski Felicjan, proboszcz Dryświacki. 22. VII. 1926.

R. in p.

Z KURJI METROPOLITALNEJ WILEŃSKIEJ.

Wilno, dn. 18 sierpnia 1926 r., № 3173.

X. *LUCJAN CHALECKI*,
Kancierz Kurji.
